

اقتصاد کشاورزی و توسعه، سال بیست و چهارم، شماره ۹۵، پاییز ۱۳۹۵

تأثیر عوامل مختلف در بهبود مدیریت باغ‌های زیتون شهرستان طارم با تأکید بر تسهیلات بانکی

حمید نجفی^۱، محمدحسین کریم^۲، حسن رنگریز^۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۱/۳۰ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۷/۸

چکیده

هدف تحقیق حاضر بررسی تأثیر عوامل مختلف و به‌ویژه تسهیلات بانکی بر بهبود مدیریت باغ‌های زیتون شهرستان طارم با الگوسازی معادلات ساختاری است. ابزار اصلی گردآوری اطلاعات پرسش‌نامه است. نتایج تحقیق نشان داد که تسهیلات بانکی بر بهبود مدیریت باغ‌های زیتون شهرستان طارم تأثیر مثبت و معناداری دارد. همچنین نتایج تأثیر مثبت و معنادار متغیر بهبود مدیریت بر افزایش تولید باغ‌های زیتون شهرستان طارم است. افزون بر این، بهبود مدیریت موجب رشد و توسعه باغ‌های زیتون شهرستان طارم می‌شود. در پایان، با توجه به نتایج تحقیق، پیشنهاد شد سیاست‌گذاران و مسئولان امر شرایط اعطای تسهیلات بانکی

-
۱. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد مدیریت بازرگانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم تحقیقات، کرمانشاه
(نویسنده مسئول)
e- mail: hamidnajafi12@yahoo.com
  ۲. دانشیار دانشکده اقتصاد، دانشگاه خوارزمی، تهران
e- mail: irda87@gmail.com
  ۳. استادیار دانشکده مدیریت، دانشگاه خوارزمی، تهران
e- mail: hassanrangriz@yahoo.com

اقتصاد کشاورزی و توسعه - سال بیست و چهارم، شماره ۹۵

را برای کشاورزان تسهیل کنند تا بهبود شرایط مدیریتی و توسعه کشت و کار زیتون میسر شود.

کلیدواژه‌ها:

تسهیلات اعطایی، بهبود مدیریت، رشد و توسعه باغ‌های، شهرستان طارم

مقدمه

کمبود سرمایه مانع اصلی توسعه و پیشرفت کشورهای توسعه نیافته در دیدگاه‌های سنتی تلقی می‌شود و بدین دلیل کشورهای توسعه نیافته در دور باطل توسعه گرفتار می‌شدند و هیچ راهی جز تزریق سرمایه و ثروت برای خروج از این دور باطل وجود نداشت (بیات، ۱۳۸۶). اما امروزه عقیده بر این است که رسیدن به توسعه مستلزم وجود سرمایه است ولی شرط کافی نیست؛ زیرا کشورهای در حال توسعه‌ای که منابع طبیعی و سرمایه اندکی داشتند، ثابت کردند که با بهبود مدیریت و تخصیص بهینه سرمایه اندک نیز می‌توان به توسعه و پیشرفت نائل شد. سرمایه به عنوان محدودترین عامل تولید در کشاورزی، از اهمیت بالایی برخوردار است چرا که تأمین آن موجبات افزایش بهره‌وری سایر عوامل تولید یعنی زمین و نیروی کار را فراهم می‌کند (اسکندری، ۱۳۸۵).

توسعه بازارهای مالی در کشورهای در حال توسعه از طریق فراهم آوردن امکان دسترسی گروه‌های مختلف جامعه به نهادها، ابزارها و خدمات مالی، ممکن است با مدیریت و ایجاد فرصت‌های مناسب سرمایه‌گذاری برای کارفرمایان خرد و کوچک در بلندمدت موجب عادلانه‌تر شدن توزیع درآمد شود (قره‌باغیان، ۱۳۸۹). افزایش سرمایه‌گذاری، حمایت‌ها، اعتبارات عمرانی و تحقیقاتی و ... تنها در صورت ایجاد یک روند توسعه‌ای و حذف فعالیت‌های نامولد و توجه به توسعه بخش کشاورزی نتیجه‌بخش خواهد بود. ایجاد چنین بستر توسعه‌ای نه به معنای تأکید بیش از حد بر بخش کشاورزی است و نه به معنی تخصیص منابع

تأثیر عوامل مختلف .....

محدود به امور نامحدود، بلکه به معنی ایجاد یک تعامل پویا میان بخش‌های مولد اقتصادی برای تضمین و تداوم رشد و توسعه اقتصادی کشور است (Monge et al., 2008). با توجه به پیوندهای پسین و پیشین بخش کشاورزی با سایر بخش‌ها و فعالیت‌های اقتصادی، شکوفایی و رشد این بخش به رشد تولید و اشتغال در بخش‌های دیگر نیز کمک می‌کند. همچنین با توجه به اینکه بیشتر فعالیت‌های کشاورزی در مناطق روستایی انجام می‌شود، سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی سبب توسعه روستایی می‌گردد؛ به‌خصوص اگر این سرمایه‌گذاری کاربر باشد، با ایجاد فرصت‌های شغلی بیشتر در مناطق روستایی باعث جلوگیری از مهاجرت می‌شود. دغدغه‌های مالی موجود در اغلب سازمان‌های کشاورزی، به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه، اغلب زمینه ضعف، شکست و ناکامی این سازمان‌ها را فراهم می‌آورند (Borges & Pande, 2005).

سرمایه بخش کشاورزی در ایران از سه منبع تأمین می‌شود: پس‌انداز کشاورزان یا بخش خصوصی، بودجه دولت و اعتبارات سیستم بانکی (نسیمی، ۱۳۸۹). تعدد اهداف دولت، بودجه صرف‌شده برای سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی را به شدت محدود می‌سازد و در برخی موارد نیز نگرش نامناسب به بخش کشاورزی این محدودیت را تشدید کرده است. درعین حال نباید از یاد برد که گاه سرمایه‌گذاری دولت از طریق جذب منابع فیزیکی محدود با سرمایه‌گذاری خصوصی رقابت می‌کند. با توجه به محدودیت دو منبع پیش‌گفته، تسهیلات بانکی نقش منحصر به فردی در تغییر فناوری تولید و نوسازی بخش کشاورزی ایران بازی می‌کند. اما ویژگی اساسی ساختار مالی ایران مانند بسیاری از کشورهای در حال توسعه، وجود بازارهای ناقص و ناکارایی است که موجب عدم دسترسی بخشی از جامعه به منابع مالی و ناکارآمدی مکانیسم تجهیز منابع و پس‌اندازها می‌گردد. این امر سبب تأخیر در فرایند انباشت سرمایه و کاهش بهره‌وری و به تبع آن کاهش فرصت‌های شغلی و بالا رفتن هزینه‌های استفاده از منابع مالی می‌گردد. علاوه بر این، به علت ناتوانی تخصیص پس‌اندازها به

اقتصاد کشاورزی و توسعه - سال بیست و چهارم، شماره ۹۵

سرمایه‌گذاری‌های مولد، پس‌اندازهای محدود صورت گرفته نیز موجب افزایش تولید نمی‌گردد (حسینی، ۱۳۹۰).

سرمایه یکی از عوامل مهم در تولید محصول به شمار می‌رود و نظام بانکی یکی از بزرگ‌ترین منابعی است که می‌تواند با اعطای اعتبار، سرمایه مورد نیاز بخش‌های تولیدی کشاورزی را تأمین کند (کریم و همکاران، ۱۳۸۸). بخش کشاورزی همانند دیگر بخش‌ها، در مراحل اولیه رشد و توسعه اقتصادی با کمبود سرمایه روبه‌رو بوده است که این سرمایه می‌تواند به چند طریق همچون سرمایه‌گذاری مستقیم بانک‌ها و اعطای اعتبار به کشاورزان تأمین شود. چنانچه مجموعه عوامل مؤثر در توسعه کشاورزی فراهم باشد می‌توان از اهرم اعتبارات بانکی نیز برای ایجاد انگیزه سرمایه‌گذاری بخش خصوصی جهت توسعه استفاده نمود. مهم‌ترین عوامل مؤثر در تصمیم‌گیری نسبت به سرمایه‌گذاری، امکان دسترسی بخش کشاورزی به منابع مالی است. کمبود سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی موجب شده که این بخش جهت تأمین منابع مالی مورد نیاز، به تسهیلات اعطایی از سوی سیستم بانکی متکی شود (طالب، ۱۳۸۷).

استان زنجان از لحاظ تولید زیتون و کیفیت این محصول رتبه اول کشور را به خود اختصاص داده و کشت و تولید زیتون یکی از عوامل مؤثر در اشتغال و درآمد مردم شهرستان طارم به حساب می‌آید (سازمان جهاد کشاورزی استان زنجان، ۱۳۹۲). شهرستان طارم در استان زنجان قطب اصلی پرورش و تولید زیتون کشور محسوب می‌شود. کارشناسان کشاورزی معتقدند زیتون طارم دارای ارزش غذایی و کیفیت بی‌نظیری است و در دنیا طرفداران زیادی را به خود اختصاص داده است، اما نبود صنایع تبدیلی کافی و نبود راه‌های ارتباطی مناسب شهرستان طارم به مرکز استان، موجب عدم توسعه مناسب باغ‌های زیتون شده است. در این میان تسهیلات بانکی مناسب می‌تواند نقش عمده‌ای در خصوص رشد و توسعه باغ‌های زیتون داشته باشد.

تأثیر عوامل مختلف .....

مطالعات مختلفی پیرامون موضوع تحقیق صورت گرفته است که در ادامه به برخی از آن اشاره می شود.

قربانی (۱۳۸۶) در مطالعه‌ای به برآورد اثر اعتبارات بانکی و بودجه دولتی بر تولید زیتون طارم پرداخته است. در این مطالعه میزان ضریب متغیر مانده تسهیلات بانکی به بخش کشاورزی ۱/۵۷، اعتبارات بخش آب ۲/۵۷، اشتغال ۱۸/۰۱ و بارندگی ۲۳/۶۶ به دست آمد. لذا بهبود مدیریت بر افزایش تولید باغ های زیتون شهرستان طارم اثر مثبت دارد و اثر کلی آن برابر ۰/۳۸۱ است و اثر کل استاندارد شده بهبود مدیریت بر رشد و توسعه باغ ها برابر ۰/۳۱۶ است و از طرفی تأثیر تسهیلات بانکی بر بهبود مدیریت باغ های زیتون برابر ۰/۳۵۷ است. با توجه به نتایج این تحقیق، ضرورت افزایش اعتبارات بانکی آب و تسهیلات بخش و همچنین اتخاذ تدابیر لازم برای جلوگیری از اثرات بیماری هلندی بر بخش کشاورزی در اثر افزایش های درآمدهای نفتی مورد تأکید قرار گرفت.

جوان بخت و سلامی (۱۳۹۱) در مطالعه‌ای به مقایسه اثرات کاهش نرخ سود و افزایش عرضه تسهیلات بر رشد تولید بخش کشاورزی و سایر بخش های اقتصادی در ایران با رویکرد الگوی تعادل عمومی قابل محاسبه مالی (FCGE) پرداخته اند. مقایسه نتایج حاصل از سناریوی کاهش نرخ سود تسهیلات بانکی در همه بخش های اقتصادی و سناریوی افزایش عرضه تسهیلات بانکی حاکی از آن است که اثر کاهش نرخ سود تسهیلات بر توسعه بخش های اقتصادی بیشتر از اثر افزایش عرضه تسهیلات است.

هاشمی تبار (۱۳۸۵) در تحقیقی به بررسی تحلیل کارایی و آثار تسهیلات اعطاشده به بخش شیلات استان سیستان و بلوچستان پرداخت و نشان داد که وام تأثیر مثبتی بر کارایی فنی صاحبان لنج و صیادان دارد و در تابع تولید نیز بهره برداران این گروه در استفاده از این نهاد در ناحیه دوم تولید قرار گرفته اند.

اقتصاد کشاورزی و توسعه - سال بیست و چهارم، شماره ۹۵

لطفی و احمدزاده ماشین چی (۱۳۸۷) به بررسی تأثیر تسهیلات اعطایی از سوی بانک های تخصصی به بخش کشاورزی بر ارزش افزوده بخش کشاورزی پرداختند. براساس نتایج به دست آمده، در طول دوره تحقیق (۱۳۷۰-۱۳۸۲) وجود همبستگی بین این دو متغیر به تأیید رسید.

با این مقدمه، تحقیق حاضر به دنبال بررسی اثرات تسهیلات اعطایی بانک ها بر بهبود مدیریت باغ های زیتون شهرستان طارم و متعاقباً افزایش تولید و توسعه باغ های زیتون است.

مواد و روش ها

تحقیق حاضر از لحاظ ماهیت مسئله و هدف، تحقیق کاربردی محسوب می شود. جامعه آماری تحقیق مشتمل بر ۷۵۰۰ خانوار در شهرستان طارم بوده که به فعالیت کشاورزی اشتغال دارند. داده های مورد نیاز تحقیق با استفاده از تکمیل پرسش نامه و مصاحبه حضوری با کشاورزان در بازه زمانی ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۱ به دست آمد. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران برابر ۳۶۵ به دست آمد. نمونه گیری در این مطالعه به روش تصادفی طبقه ای با انتساب متناسب صورت گرفت.

$$n = \frac{(7500) \times (1.96)^2 \times \left(\frac{1}{2}\right) \times \left(1 - \frac{1}{2}\right)}{(0.1)^2 \times (7500 - 1) + (1.96)^2 \times \left(\frac{1}{2}\right) \times \left(1 - \frac{1}{2}\right)} = 365.29 \approx 365$$

ابزار اصلی تحقیق حاضر پرسش نامه است. لازم به ذکر است که بخش دیگری از اطلاعات مورد نیاز مطالعه از سازمان جهاد کشاورزی استان زنجان و بانک کشاورزی اخذ شده است. روایی پرسش نامه ها توسط اساتید و کارشناسان مجرب مورد تأیید قرار گرفت. نتایج حاصل از ضریب آلفای کرونباخ به منظور تأیید پایایی پرسش نامه برابر ۰/۸۲ به دست آمد که مبین پایایی ابزار تحقیق است.

برای بررسی نرمال بودن توزیع نمرات متغیرها از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف و به منظور بررسی اثر تسهیلات بانکی بر بهبود مدیریت باغ های زیتون از معادلات ساختاری استفاده شد.

تأثیر عوامل مختلف .....

معادلات ساختاری^۱

مدل‌سازی معادلات ساختاری یکی از تکنیک‌های پرکاربرد در چند دهه اخیر بوده است. اهمیت این روش از آنجاست که به پژوهشگران این امکان را می‌دهد که اثر یک یا چند متغیر مستقل را بر یک یا چند متغیر وابسته به طور هم‌زمان بررسی کنند. مدل‌سازی معادلات ساختاری شامل تعدادی از روش‌های آماری برای برآورد شبکه‌ای از روابط علی است که بر پایه یک مدل نظری تعریف می‌شود و دو یا چند مفهوم پیچیده پنهان را با هم مرتبط می‌سازد که هر یک از آنها توسط تعدادی از شاخص‌های مشاهده‌پذیر اندازه‌گیری می‌شوند (مومنی و همکاران، ۱۳۹۲). به طور کلی در استنتاج علمی در علوم مدیریت و رفتاری دو مسئله عمده وجود دارد: اولین مسئله مربوط به اندازه‌گیری و سنجش متغیرهاست؛ یعنی چگونه می‌توان اعتبار و روایی مقیاس را بیان کرد؟ دومین مسئله این است که چگونه می‌توان روابط علی پیچیده بین متغیرهایی که به طور مستقیم قابل مشاهده نیستند را با شاخص‌های دارای احتمال خطا استنتاج نمود؟ به عبارت دیگر، چگونه می‌توان قوت روابط پنهان بین متغیرها را مورد ارزیابی قرار داد؟ برای پاسخ به سئوالات فوق می‌توان از مدل اندازه‌گیری و مدل ساختاری استفاده کرد. به عبارت دیگر، مدل اندازه‌گیری مشخص می‌کند که چگونه متغیرهای نهانی یا سازه‌های فرضی بر حسب متغیرهای قابل مشاهده مورد سنجش قرار می‌گیرد و اعتبار و روایی آنها به چه میزان است. مدل معادلات ساختاری نیز روابط علی بین متغیرهای پنهان را مشخص می‌کند (آذر، ۱۳۸۱).

مدل‌سازی معادلات ساختاری یکی از اصلی‌ترین روش‌های تحلیل ساختارهای داده‌های پیچیده است و به معنی متغیرهای مختلفی است که در یک ساختار، تأثیرات هم‌زمان متغیرها را بر هم نشان می‌دهد. این روش ترکیب ریاضی و آماری پیچیده‌ای از تحلیل عاملی،

1. Structural Equation Model

اقتصاد کشاورزی و توسعه - سال بیست و چهارم، شماره ۹۵

رگرسیون چندمتغیره و تحلیل مسیر می‌باشد که در یک سیستم پیچیده گرد هم آمده تا پدیده‌های پیچیده را تحلیل نمایند. مدل‌های معادلات ساختاری این امکان را فراهم می‌آورد تا به آسانی به ایجاد، برآورد و آزمودن مدل‌های پیچیده چندمتغیره پردازند و تأثیرات مستقیم و غیر مستقیم متغیرهای لحاظ شده در یک مدل را بررسی نمایند. در این خصوص سه نوع اثر مستقیم، غیر مستقیم و کل مطرح است (مومنی و همکاران، ۱۳۹۲).

در معادلات ساختاری، ضرایب مسیر همبستگی میان متغیرهای مکنون را مشخص می‌کند. همچنین آماره t برای هر یک از مسیرها محاسبه می‌شود تا معناداری ضرایب مسیر مشخص شود. یاد آور می‌شود که محاسبات تحقیق با استفاده از نرم افزارهای SPSS، AMOS انجام شد.

نتایج و بحث

آماره‌های توصیفی متغیرهای تحقیق شامل تسهیلات اعطایی، بهبود مدیریت باغهای زیتون، افزایش تولید زیتون و رشد و توسعه باغ‌های زیتون در جدول ۱ ارائه شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود، میانگین تسهیلات اعطایی به کشاورزان مورد مطالعه برابر ۳/۹ میلیون ریال بوده است. آماره‌های مربوط به سایر شاخص‌ها نیز در جدول قابل مشاهده است.

جدول ۱. آماره‌های توصیفی متغیرهای مورد مطالعه

متغیر	میانگین	میان	انحراف معیار	حداقل	حداکثر
تسهیلات (ریال)	۳۹۲۲۷۳۹/۷	۴۰۰۰۰۰۰	۱۴۱۲۰۳۷/۳	۱۶۰۰۰۰۰	۶۴۰۰۰۰۰
بهبود مدیریت باغهای زیتون	۳/۳۹	۳/۴	۰/۵۹	۱/۹	۵
افزایش تولید زیتون	۳/۷۸	۴	۰/۷۲	۱/۸	۵
رشد و توسعه باغ‌های زیتون	۳/۷۴	۳/۸	۰/۸۹	۱/۲	۵

مأخذ: یافته‌های تحقیق

تأثیر عوامل مختلف ..... .

بررسی نرمال بودن توزیع نمرات متغیرها

برای بررسی نرمال بودن توزیع نمرات متغیرها از آزمون کولموگروف - اسمیرنوف استفاده شد. فرض صفر در این آزمون نرمال بودن توزیع متغیر است. اگر سطح معنی داری آزمون بزرگتر از ۰/۰۵ باشد، فرض صفر تأیید و در نتیجه توزیع متغیر مورد نظر نرمال می باشد. براساس نتایج (جدول ۲)، سطح معنی داری تمام متغیرها بزرگتر از ۰/۰۵ بوده و بنابراین تمام متغیرها دارای توزیع نرمال می باشند.

جدول ۲. نتایج آزمون کولموگروف - اسمیرنوف

متغیر	آماره Z	سطح معنی داری
تسهیلات اعطایی	۱/۲۹۱	۰/۰۶۴
بهبود مدیریت باغهای زیتون	۱/۰۳۲	۰/۲۶۰
افزایش تولید زیتون	۱/۲۰۱	۰/۰۷۲
رشد و توسعه باغهای زیتون	۱/۳۳۷	۰/۰۵۸

مأخذ: یافته‌های تحقیق

نتیجه برآورد الگوی معادلات ساختاری

آزمون فرضیات تحقیق با استفاده از برآورد الگوی معادلات ساختاری صورت گرفت. شاخص‌های برازش مدل در جدول ۳ ارائه شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود، نسبت آماره خی دو به درجه آزادی برابر با ۲/۶۲ است که برازش مطلوب مدل را نشان می‌دهد. همچنین شاخص نیکویی برازش (GFI) برابر با ۰/۹۰۳ است که نشان دهنده قابل قبول بودن این میزان برای برازش مطلوب مدل است. مقدار ریشه میانگین مربعات خطای برآورد (RMSEA) نیز ۰/۰۴۸ می‌باشد که در دامنه مطلوب قرار دارد. همچنین شاخص‌های توکر - لویس (TLI)، شاخص برازش تطبیقی (CFI) و برازش مقتصد هنجار شده (PNFI) نشان دهنده برازش مطلوب مدل پژوهش می‌باشند.

اقتصاد کشاورزی و توسعه - سال بیست و چهارم، شماره ۹۵

جدول ۳. شاخص‌های برازش مدل معادلات ساختاری

شاخص برازش	مقدار شاخص	مقادیر توصیه شده	نتیجه
نسبت خی دو به درجه آزادی	۲/۶۲	کمتر از ۳	برازش مطلوب
شاخص نیکویی برازش (GFI)	۰/۹۰۳	بزرگ‌تر مساوی ۰/۹	برازش مطلوب
شاخص توکر- لویس (TLI)	۰/۹۴۸	بزرگ‌تر از ۰/۹	برازش مطلوب
شاخص برازش تطبیقی (CFI)	۰/۹۱۱	بزرگ‌تر مساوی ۰/۹	برازش مطلوب
ریشه میانگین مربعات خطای برآورد (RMSEA)	۰/۰۴۸	کوچک‌تر مساوی ۰/۰۸	برازش مطلوب
شاخص برازش مقتصد هنجار شده (PNFI)	۰/۶۱۸	بزرگ‌تر از ۰/۵	برازش مطلوب

مأخذ: یافته‌های تحقیق

نتیجه برآورد الگوی معادلات ساختاری در جداول ۴ ارائه شده است. همچنین ضرایب کل استاندارد بین متغیرهای تحقیق در جدول ۵ مشاهده می‌شود.

جدول ۴. نتایج برآورد معادلات ساختاری

متغیر مستقل	متغیر وابسته	ضریب برآورد شده	ضریب استاندارد	آماره t	سطح معنی‌داری
تسهیلات بانکی	بهبود مدیریت	۰/۲۱۳	۰/۳۵۷	۷/۲۹۲	۰/۰۰۱
بهبود مدیریت	افزایش تولید	۰/۴۶۴	۰/۳۸۱	۷/۸۵۵	۰/۰۰۱
بهبود مدیریت باغ‌ها	رشد و توسعه	۰/۴۷۹	۰/۳۱۶	۶/۳۶۱	۰/۰۰۱

مأخذ: یافته‌های تحقیق

بر اساس نتایج، ضریب برآورد شده تسهیلات بانکی برابر ۰/۲۱۳ می‌باشد. ضریب استاندارد تسهیلات بانکی نیز برابر ۰/۳۵۷ می‌باشد که در سطح معنی‌داری ۱ درصد دارای ارزش آماری است و بنابراین تسهیلات بانکی بر بهبود مدیریت باغ‌های زیتون شهرستان طارم تأثیر مثبت و معنی‌دار دارد.

تأثیر عوامل مختلف .....

جدول ۵. اثرات کل استاندارد متغیرها در الگوی معادلات ساختاری

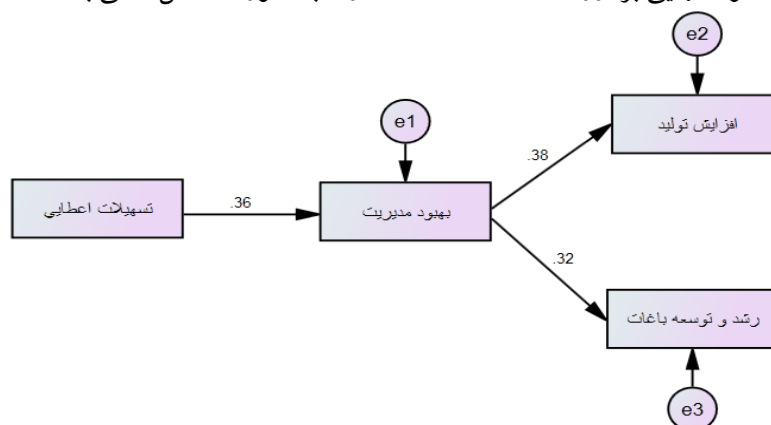
متغیر	تسهیلات بانکی	بهبود مدیریت باغ های زیتون
بهبود مدیریت باغ های زیتون	۰/۳۵۷	-
رشد و توسعه باغ های زیتون	۰/۱۱۳	۰/۳۱۶
افزایش تولید زیتون	۰/۱۳۶	۰/۳۸۱

مأخذ: یافته های تحقیق

یکی از فرضیات تحقیق حاضر، تأثیر مثبت بهبود مدیریت بر افزایش تولید باغ های زیتون شهرستان طارم است. در این خصوص همان طور که مشاهده می شود، ضریب استاندارد بهبود مدیریت برابر ۰/۳۸۱ می باشد که در سطح ۱ درصد معنادار است. این نتیجه بیانگر تأثیر مثبت و معنادار متغیر بهبود مدیریت بر افزایش تولید باغ های زیتون شهرستان طارم است و بنابراین فرضیه مذکور مورد تأیید قرار گرفت.

از دیگر فروض مطالعه حاضر، تأثیر مثبت بهبود مدیریت بر رشد و توسعه باغ های زیتون شهرستان طارم می باشد. بر اساس نتایج برآورد الگوی معادلات ساختاری، ضریب استاندارد متغیر بهبود مدیریت برابر ۰/۳۱۶ به دست آمده که با توجه به سطح معنی داری این متغیر، می توان نتیجه گرفت که بهبود مدیریت بر رشد و توسعه باغ های زیتون شهرستان طارم تأثیر مثبت و معنی دار دارد.

الگوی نهایی برآورد شده معادلات ساختاری به صورت شکل ۱ می باشد.

شکل ۱. الگوی نهایی معادلات ساختاری

اقتصاد کشاورزی و توسعه - سال بیست و چهارم، شماره ۹۵

نتیجه گیری و پیشنهادها

استفاده بهینه از منابع و امکانات موجود به منظور برآورده ساختن نیازها و خواسته‌های بشری، از جمله افزایش تولید، درآمد، اشتغال، رفاه جامعه و ... جزو مهم‌ترین هدف‌های توسعه هر کشور محسوب می‌شود. برای این منظور معمولاً سعی می‌شود تا با به‌کارگیری سیاست‌ها و ابزارهای اجرایی گوناگون در برنامه‌های توسعه به این هدف دست یافت. در این زمینه سیاست‌های پولی و اعتباری جایگاه ویژه‌ای دارد و اقتصاددانان توسعه وجود نظام پولی و اعتباری مناسب را رمز موفقیت برنامه‌های توسعه می‌دانند. استفاده از اعتبارات خواه در سرمایه‌گذاری جدید و خواه در تأمین سرمایه در گردش، منجر به بهبود در زمینه‌های تولید و توسعه می‌شود. با وجودی که برای رسیدن به توسعه، به سرمایه نیاز است، ولی نمی‌توان ادعا نمود که شرط کافی و اساسی توسعه است؛ زیرا با کمبود سرمایه با وجود منابع طبیعی می‌توان با بهبود مدیریت و با تخصیص بهینه به پیشرفت دست یافت و سرمایه مورد نیاز را به دست آورد و خرج افزایش تولید و رشد و توسعه باغ‌ها کرد.

استفاده از اعتبارات خواه در سرمایه‌گذاری جدید و خواه در تأمین سرمایه در گردش، منجر به بهبود در زمینه‌های تولید و توسعه می‌شود. نبود نقدینگی کافی اتحادیه‌ها و تعاونی‌های مرتبط با این محصول، بالا بودن سود بانکی اخذ شده از زیتون کاران، کمبود صنایع تبدیلی در منطقه و همچنین نیاز مالی باغداران منطقه از عوامل حضور دلالتان است. در این تحقیق نشان داده شد که تسهیلات تا چه حد می‌تواند موجب افزایش در تولید و توسعه بخش مربوطه شود. نتایج برآورد معادلات ساختاری نشان داد که تسهیلات بانکی بر بهبود مدیریت باغ‌های زیتون شهرستان طارم تأثیر مثبت و معنی‌دار دارد. افزون بر این، با توجه به نتایج، بهبود مدیریت بر افزایش تولید باغ‌های زیتون شهرستان طارم و همچنین رشد و توسعه باغ‌های زیتون شهرستان طارم تأثیر مثبت و معنی‌دار دارد.

تأثیر عوامل مختلف .....

در مجموع نتایج تحقیق نشان داد که اعطای تسهیلات می تواند بر بهبود شرایط مدیریت مؤثر باشد که این یافته با نتایج مطالعات هاشمی تبار و کرباسی (۱۳۸۴)، لطفی و احمدزاده ماشینچی (۱۳۸۷) و جوانبخت و سلامی (۱۳۹۱) مطابقت دارد.

با توجه به نتایج تحقیق حاضر، پیشنهادهای زیر ارائه می شود:

۱. از آنجا که افزایش تولیدات با وجود اعتبارات و تسهیلات بانکی اختصاص شده به باغ های زیتون میسر می گردد، لذا پیشنهاد می شود میزان وام اعطایی افزایش یابد.

۲. حذف برخی عملیات اضافی در جریان اعطای وام و تسریع در فرایند اعطای وام به

این بخش.

۳. شفاف سازی قوانین، همکاری بیشتر بانک ها، کاهش و حذف بوروکراسی پیچیده

اداری جهت دریافت وام از قبیل درخواست وثیقه های سنگین، ضامن و غیره.

۴. با توجه به اهمیت زمان در بخش کشاورزی و جبران ناپذیری آثار زیان های ناشی از

اتلاف آن، پیشنهاد می شود به منظور بهبود سطح کیفی و کمی تولیدات با کاهش

دیوان سالاری اداری و مدت زمان پرداخت وام به بهره برداران، موجبات رضایتمندی و ارتقای

سطح کارایی بهره برداران فراهم شود.

منابع

- آذر، ع. ۱۳۸۱. تحلیل مسیر و علت یابی در علم مدیریت. مجله مجتمع عالی قم، ۴ (۱۵): ۵۹-۹۶.
- اسکندری، ف. ۱۳۸۵. بررسی و تبیین راهکارهای توسعه کارآفرینی در نظام آموزش عالی کشاورزی ایران. رساله دکتری در رشته ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده اقتصاد و توسعه کشاورزی، پردیس علوم کشاورزی و منابع طبیعی، دانشگاه تهران (کرج).
- جان نثاری، س. ا. و زمانی، م. ۱۳۸۸. کارآفرینی پایدار. در دانشنامه کارآفرینی، ویراسته جهانگیر یداللهی فارسی و همکاران. جلد دوم. تهران: بنیاد دانشنامه نگاری ایران و موسسه کار و تأمین اجتماعی.

اقتصاد کشاورزی و توسعه - سال بیست و چهارم، شماره ۹۵

جوان‌بخت، ع. و سلامی، ح. ۱۳۹۱. مقایسه اثرات کاهش نرخ سود و افزایش عرضه تسهیلات بر رشد تولید بخش کشاورزی و سایر بخش‌های اقتصادی در ایران: رویکرد الگوی تعادل عمومی قابل محاسبه مالی "(FCGE)". نشریه اقتصاد و توسعه کشاورزی، ۲۶ (۴): ۳۳۶-۳۱۵.

طالب، م. ۱۳۸۹. اعتبارات روستایی در ایران. تهران: معاونت ترویج جهاد سازندگی.

قره باغیان، م. ۱۳۸۹. اقتصاد رشد و توسعه. جلد دوم. تهران: نشر نی، صفحه ۹.

کریم، م. ح.، اکبری، ا. و هاشمی تبار، م. ۱۳۸۸. بررسی وضعیت توزیع اعتبارات کشاورزی و ویژگی‌های دریافت‌کنندگان اعتبارات در استان سیستان و بلوچستان. فصلنامه پژوهشی بانک کشاورزی، شماره ۱۵، صفحه ۳.

لطفی، ح. و احمد زاده ماشین‌چی، س. ۱۳۸۷. بررسی تأثیر تسهیلات اعطایی از سوی بانک‌های تخصصی به بخش کشاورزی بر ارزش افزوده بخش کشاورزی. ششمین کنفرانس اقتصاد کشاورزی دانشگاه فردوسی مشهد: ۱-۱۵.

مؤمنی، م.، دشتی، م.، بایرام زاده، س. و سلطان محمدی، ن. ۱۳۹۲. مدل سازی معادلات ساختاری با تأکید بر سازه‌های بازتابنده و سازنده. تهران: مؤلف.

نسیمی، ع. ۱۳۸۹. ضرورت تحول در کشاورزی کاربردی. تهران: انتشارات موسسه پژوهش‌های برنامه ریزی و اقتصاد کشاورزی.

هاشمی تبار، م. و کرباسی، ع. ۱۳۸۴. بررسی ارتباط وام با کارایی فنی زارعان در استان سیستان و بلوچستان. فصلنامه روستا و توسعه، شماره ۱.

Burges, R. and Pande, R. 2005. Do rural banks matter? evidence from the Indian social banking experiment. *The American Economic Review*, 95(3): 780-795.

Monge-Naranjo, A., Luis, J. and Hall, U. 2003. Access to credit and the effect of credit constraints on Costa Rican manufacturing firms. february, Inter-

تأثير عوامل مختلف .....
.....

American Development Bank, Banco Interamericano de Desarrollo, Latin
American Research Network , Red de Centros de Investigación, Research
Network Working Paper #R-471.